Путовања

ГРЧКА, ЗЕМЉА ДРЕВНИХ СВЕТЛОСТИ

Чар Медитерана

Медитеран се осећа у ваздуху, у архитектури, по мирисима од којих дрхтуре ноздрве. Окрепљујуће су и замамне вечери на обали. Тај жамор језика, врвеж осмеха и тоалета. Зрачења кожа прекаљених медитеранским сунцем. Отуд, са пучине, изјутра вас запљусне плавет. И ви схватате да у том бескрајном плавом кругу тражите своју звезду

Пише: Станислав Божић

Не-ма из-ме-ђу нас и те зе-мље ни-ка-квих на-пе-то-сти, по-го-то-ву не оних ка-кве по-сто-је из-ме-ђу љу-ди ко-ји пре-ћут-ку-ју ме-ђу-соб-не не-ра-шчи-шће-не ра-чу-не. Као да до-ла-зи-те код сво-јих, на сво-је, сло-бод-ни и ра-до-сни. Мир-ни и отво-ре-ни. Иако зна-те да сте го-сти, у ином стран-ству, ше-та-те с осе-ћа-јем као да сте на Зе-мун-ском

ке-ју.

На сре-до-кра-ћи пу-та од гра-нич-ног пре-ла-за Ев-зо-ни ка Со-лу-ну, на бр-ду са де-сне стра-не, на ме-сту где је Фран-ше д'Епе-ре из-дао на-ред-бу за по-че-так про-бо-ја Со-лун-ског фрон-та, да-нас се уз-ди-же цр-ква. Не-ве-ли-ка, бље-шта-во бе-ла у мо-ру ма-сли-ња-ка и па-му-ка. Око цр-кве су скулп-ту-ре нај-зна-чај-ни-јих европ-ских по-ли-ти-ча-ра из те пр-ве фа-зе ви-ше-де-це-ниј-ског Свет-ског ра-та. Ме-ђу њи-ма, ка-ме-на бра-да Ни-ко-ле Па-ши-ћа и дан да-нас се по-ви-ја на ве-тру што чак дов-де до-пи-ре с мо-ра.

На-ста-вља-те да-ље, ауто-пу-тем ко-ји се про-те-же опет кроз мо-ре па-му-ка, пре-мре-же-но це-ви-ма си-сте-ма за на-вод-ња-ва-ње. По-ља па-му-ка на-вод-ња-ва-ју се по вас дан. От-куд то-ли-ки па-мук у Грч-кој? Пре-ма рас-по-ре-ду ЕУ, Грч-ка мо-ра да га-ји па-мук и ис-пу-ни кво-те ис-по-ру-ка, баш као што не-ки де-ло-ви Ита-ли-је, на при-мер, мо-ра-ју да га-је ки-ви. Гр-ци су се укло-пи-ли. Цен-тар па-муч-не ин-ду-стри-је је ју-жни-је, у Ла-ри-си, нај-зна-чај-ни-јем гра-ду Те-са-ли-је. (Ако 2020. до-и-ста уђе у ЕУ, Ср-би-ја ће ве-ро-ват-но га-ји-ти ма-сла-чак, а Цр-на Го-ра ин-диј-ску ко-но-пљу.)

СО-ЛУН

У Со-лун се ула-зи не-ка-ко нео-сет-но, из огром-ног Со-лун-ског по-ља, као да за-ла-зи-те у ве-ли-ке со-ка-ке ка-кве вој-во-ђан-ске ва-ро-ши. До-ду-ше, Ме-ди-те-ран се осе-ћа у ва-зду-ху, у ар-хи-тек-ту-ри, по ми-ри-си-ма од ко-јих дрх-ту-ре но-здр-ве. Не-ма ви-со-ких згра-да. Гр-ци не гра-де у ве-ли-ку ви-си-ну. Ве-ле да је то због тру-сно-сти под-руч-ја, под-вла-че-ња африч-ке под евро-а-зиј-ску пло-чу и мо-гу-ћих ја-ких зе-мљо-тре-са.

Ако на пу-ту ка пла-жа-ма Хал-ки-ди-ки-ја или Те-са-ли-је за-ста-је-те у Со-лу-ну,

од-вој-те до-вољ-но вре-ме-на. Та про-стра-на ва-рош од по-ла ми-ли-о-на ста-нов-ни-ка има при-влач-ност на-лик на бе-о-град-ску; ла-ко се по-ста-је „жр-тва исто-ри-је нео-бја-шње-вих за-љу-бљи-ва-ња у тај град". У су-прот-ном, шта год да иза-бе-ре-те да по-се-ти-те, оста-ће жал што ни-сте ви-де-ли не-што од оста-лог: цр-кве Све-тог Ди-ми-три-ја (за-штит-ни-ка Со-лу-на), Све-тих апо-сто-ла, Све-тог Ни-ко-ле, сла-во-лук рим-ског ца-ра Га-ле-ри-ја (истог оног ко-ји је са-гра-дио Ро-му-ли-ја-ну код да-на-шњег Гам-зи-гра-да, на-звав-ши га по сво-јој мај-ци), Ари-сто-те-лов трг, Со-лун-ску тврђа-ву на бре-гу из-над гра-да, спо-ме-ник Алек-сан-дру Ма-ке-дон-ском на оба-ли, број-на ар-хе-о-ло-шка на-ла-зи-шта... За-то ће-те се стал-но вра-ћа-ти. И кад све ви-ди-те, има-ће-те осе-ћај да то-ли-ко то-га ни-сте, а по-сле тре-ћег по-врат-ка то ће по-ста-ти „ваш град".

СРП-СКО МО-РЕ

По-лу-о-стр-во Хал-ки-ди-ки, са ње-го-ва чу-ве-на „три пр-ста", зо-ву срп-ским мо-рем или срп-ском ко-ло-ни-јом. До-и-ста, у том нај-шу-мо-ви-ти-јем де-лу Грч-ке то-ком ту-ри-стич-ке се-зо-не срп-ски је до-ма-ћи је-зик. Мо-же-те га чу-ти на сва-ком ко-ра-ку. У грч-кој про-дук-ци-ји књи-га ко-је се при-пре-ма-ју за се-зо-ну и про-да-ју на сва-ком ћо-шку, на улич-ним те-зга-ма, сви бит-ни на-сло-ви по-сто-је и на срп-ском. Од мо-но-гра-фи-је *Грч-ка – зе-мља и на-род*, до *Ерот-ског жи-во-та древ-них Гр-ка* или *Во-ди-ча кроз све гра-до-ве и се-ла Хал-ки-ди-ки-ја*
.
Још не стиг-не-те ни до Со-лу-на, а сер-ви-си број-них мре-жа мо-бил-не те-ле-фо-ни-је, по-пут „Co-smo-te", при-хва-та-ју вас у ро-минг, ша-љу SMS до-бро-до-шли-це на срп-ском и ис-по-ру-чу-ју мно-штво ко-ри-сних оба-ве-ште-ња, ве-сти, ин-фор-ма-ци-ја из ту-ри-стич-ких во-ди-ча. „Не зна-те град, где да иде-те, шта да ра-ди-те, ко-ја ар-хе-о-ло-шка на-ла-зи-шта да по-се-ти-те? Тре-ба вам так-си? Ин-те-ре-су-ју вас исто-риј-ске зна-ме-ни-то-сти, фе-сти-вал у древ-ном по-зо-ри-шту Епи-да-у-рос, али ка-ко сти-ћи та-мо? Са-мо по-зо-ви-те број... Лич-ног ту-ри-стич-ког во-ди-ча омо-гу-ћу-је вам..."

У ка-сно про-ле-ће и ле-то 1999, то-ком и не-по-сред-но на-кон бом-бар-до-ва-ња Ср-би-је

од стра-не НА-ТО-а, ту-ри-стич-ка при-вре-да со-лун-ске ре-ги-је, на-ро-чи-то број-на ле-то-ва-ли-шта на Хал-ки-ди-ки-ју, до-жи-ве-ла су ко-лапс због из-о-стан-ка срп-ских го-сти-ју. Од НА-ТО-а и грч-ке вла-де тра-же-на је и до-би-је-на по-за-ма-шна од-ште-та, јер је ствар по-при-ми-ла раз-ме-ре при-вред-ног уда-ра пр-вог ран-га.

НЕО-С МАР-МА-РАС

Отуд, са пу-чи-не, за-плу-сне вас пла-вет. Пла-вет не ма-ња не-го на мо-ру ко-је зо-ве-мо на-шим и пла-вим. Од Со-лу-на ка Хал-ки-ди-ју, де-сно од пу-та, ни-жу се пре-ле-пе пла-же. Ду-ге, пе-шча-не, би-сер-но чи-сте. Осим ма-лих при-ват-них и хо-тел-ских пла-жа, улаз на све оста-ле је сло-бо-дан. До-ђи и ку-пај се. За раз-ли-ку од еурр-роп-ске и ре-фо-рррм-ске ЦГ, не-ма „ула-за" и „ула-зни-ца", не-ма оши-ша-них и на-бил-до-ва-них мај-му-на ко-ји вас ре-ке-ти-ра-ју за услу-ге ко-је не по-сто-је, не ду-ва-ју вам за врат га-зди-ни те-ло-хра-ни-те-љи и не по-сто-ји мо-гућ-ност да стра-да-те у при-ја-тељ-ском убе-ђи-ва-њу ло-кал-них бан-ди. Че-сто се на во-ди не-да-ле-ко од оба-ле ви-де за-ста-ви-це ЕУ: знак вр-хун-ског при-зна-ња за чи-сто-ћу и ква-ли-тет во-де, што се до-де-љу-је на-кон број-них не-на-ја-вље-них ис-пи-ти-ва-ња.

Ба-за ва-ших пу-то-пи-са-ца ово-га ле-та је у гра-ди-ћу Нео-с Мар-ма-рас, не-где на сре-ди-ни сред-њег „пр-ста", са за-пад-не стра-не. Од-мах у про-ду-жет-ку ве-ли-ке и пре-див-не град-ске пла-же је Пор-то Ка-рас, је-ди-ни су-пер-лук-су-зни јах-тинг клуб у се-вер-ном Еге-ју, сме-штен у ува-ли иза ве-ли-ких лук-су-зних хо-те-ла у ко-ји-ма је пре две го-ди-не одр-жан са-мит ЕУ.

Мар-ма-рас је пра-ви ме-ди-те-ран-ски гра-дић, на-чич-кан из-ме-ђу оба-ле и брдâ. На мо-ре на-ле-же ду-жном од три ки-ло-ме-тра. Ше-та-ли-ште уз оба-лу је рав-но и ле-по уре-ђе-но, али су ули-це „по ду-би-ни" стр-ме и ни-су пре-по-руч-љи-ве за оне са сла-би-јом кон-ди-ци-јом. Са ве-ли-ке град-ске пла-же у ве-дрим пред-ве-чер-ји-ма, та-мо на за-пад, пре-ко Ка-сан-дре, ви-ди фа-сци-нант-на си-лу-е-та Олим-па.

Окре-плъу-ју-ће су и за-мам-не ве-че-ри на оба-ли. Тај жа-мор је-зи-ка, вр-веж осме-ха и то-а-ле-та. Зра-че-ње ко-жа пре-ка-ље-них ме-ди-те-ран-ским сун-цем. Гр-ци, ме-ђу-тим, у го-то-во свим ре-сто-ра-ни-ма, на ве-ли-ким ви-део-би-мо-ви-ма, ма-сов-но гле-да-ју пр-ве ве-ли-ке утак-ми-це ПА-ОК-а, „Пао-а" и „Олим-пи-ја-ко-са" у но-вој се-зо-ни. По-сле сва-ке шан-се ве-ли-ки, ко-лек-тив-ни, зду-шни уз-дах се от-ме и по-ле-ти над Еге-јем, у ноћ.

НА-ЦИ-О-НА-ЛИ-ЗАМ

Гр-ци, ба-рем ови на се-ве-ру зе-мље, рет-ко и из-гле-да не-ра-до го-во-ре ен-гле-ски. Пре-ћут-но, оче-ку-ју од вас да нај-о-снов-ни-је ства-ри, ма-кар и по-гре-шно, ка-же-те на грч-ком. По-гре-ши-те ли, осмех-ну-ће се и у том осме-ху ла-ко ће-те ви-де-ти ко-ли-ко им је дра-го што сте по-ку-ша-ли. Ако је већ нео-п-ход-но да се ис-по-мог-не не-ким стра-ним је-зи-ком, пре ће вам се обра-ти-ти на не-мач-ком, па чак и на срп-ском. (Има у том при-сту-пу не-чег мно-го ви-шег и ва-жни-јег од осе-ћа-ја са-мо-до-вољ-но-сти, или од пу-ког ина-та. Не-ког прин-ци-па и бит-ног ста-ва.)

Гр-ци не кри-ју да су тем-пе-ра-мент-ни и здра-ви на-ци-о-на-ли-сти. У том на-ци-о-на-ли-зму не-ма ни-ка-кве те-жи-не, ни-шта па-то-ло-шко, и он не оп-те-ре-ћу-је ни-ко-га до-бро-на-мер-ног. Грч-ку за-ста-ву ви-де-ће-те на сва-ком ко-ра-ку, али увек на до-лич-ним ме-сти-ма (не пра-ве, по-пут Аме-ри-ка-на-ца или Хр-ва-та, ку-па-ће га-ће у бо-ја-ма на-ци-о-нал-не за-ста-ве). У ре-сто-ра-ни-ма, ауто-мо-би-ли-ма, на-чич-ка-ним сит-ни-чар-ни-ца-ма, слу-ша се го-то-во ис-кљу-чи-во грч-ка ет-но му-зи-ка. Та му-зи-ка, бог-ме, че-сто и у ди-ско-те-ке за-ђе. Ако ку-пи-те раз-глед-ни-це, књи-ге или не-што слич-но, до-би-ће-те то за-па-ко-ва-но у ко-вер-те на ко-ји-ма пи-ше: „I lo-ve Gre-e-ce". Све су то де-та-љи ко-ји се под-ра-зу-ме-ва-ју и ни-ко им не при-да-је пре-ве-ли-ку па-жњу, али би сва-ка-ко би-ло од-мах при-ме-ће-но кад би из-о-ста-ли.

„От-ме-но је во-ле-ти свој на-род. Исти-на древ-на ко-ли-ко и Грч-ка.”

БА-ЗАР

Пи-јач-ни дан у Мар-ма-ра-су је че-твр-так. На до-ку иза Ка-пе-та-ни-је на-чич-ка-ју се се-ља-ци и тр-гов-ци. Из-бор во-ћа и по-вр-ћа је ве-о-ма сли-чан оном на на-шим пи-ја-ца-ма, али је ме-ди-те-ран-ско во-ће сла-ђе и круп-ни-је. Бе-ло ду-гу-ља-сто грч-ко гро-жђе ли-чи на сун-це за-тво-ре-но у су-зу. Ма-сли-не, до-ма-ћа ви-на, узо, ба-де-ми, ур-ме, кон-ти-нен-тал-но по-вр-ће, ме-ди-те-ран-ско и троп-ско во-ће, за-чи-ни, до-ма-ћи си-ре-ви, ал-ва... Све је упо-ла јеф-ти-ни-је не-го у про-дав-ни-ца-ма и пи-ља-ра-ма. Раз-у-ме се, зна-ча-јан део пи-ја-це за-у-зи-ма-ју и ки-не-ске кр-пи-це и сва-штар-ни-це, ро-ба иста као на пан-че-вач-ком бу-вља-ку, али мо-же-те на-ћи и ква-ли-тет-не грч-ке за-ве-се или па-ки-стан-ске те-пи-хе.

На Ве-ли-ку Го-спо-ји-ну, уве-че, док ше-та-мо по ва-ро-ши, нео-че-ки-ва-но нас об-у-хва-та ме-теж у цен-тру. Мно-штво те-зги, све-та-ла, љу-ди. Схва-та-мо да смо упра-во за-шли на ве-ли-ко-го-спо-јин-ски ва-шар у Мар-ма-ра-су. Уз оне кр-пи-це са пи-ја-це, ту су са-да и Афри-кан-ци, Ара-пи, чак и је-дан пар Пе-ру-а-на-ца. Про-да-ју др-ве-на-ри-ју, ке-ра-ми-ку, тка-ни-це, лу-ко-ве и стре-ле, му-зи-ку на CD-ови-ма из сво-јих зе-ма-ља. Обо-је-но ста-кло об-ли-ку-ју, ту, пред ва-ма, по же-љи или на-цр-ту.

Ша-бач-ки ва-шар је жи-во-пи-сни-ји, Гу-ча вре-ли-ја, али и ово има не-по-но-вљи-ви ме-ди-те-ран-ски шмек, по-зи-ва на ра-до-зна-лост и от-кри-ва-ње.

ЖЕ-НА

При-су-ство-ва-ли смо пот-пу-ном три-јум-фу сло-вен-ске ле-по-те овог ле-та на оба-ла-ма се-вер-ног Еге-ја. Без ика-квог пре-те-ри-ва-ња, сло-вен-ске же-не су по свим еле-мен-ти-ма би-ле да-ле-ко из-над ви-ђе-них Не-ми-ца, Ита-ли-јан-ки, Ма-ђа-ри-ца, а на-ро-чи-то са-мих Гр-ки-ња.

Грч-ке же-не, ба-рем оне ко-је смо гле-да-ли овог ле-та на до-ста ши-ро-ком узор-ку, ни-ског су ра-ста, круп-не ко-сти, че-сто не-зграп-не, пре-ши-ро-ких бо-ко-ва и бе-да-ра, нај-че-шће пре-де-бе-ле. Са-мо су њи-хо-ва ле-пу-шка-ста ли-ца са-чу-ва-ла мут-ни од-звон дав-не ра-сне ле-по-те. При-зна-јем, би-ло је то раз-о-ча-ра-ње, ру-ше-ње јед-не ве-ли-ке по-зи-тив-не пред-ра-су-де. Сло-вен-ске же-не – Срп-ки-ње, Ру-ски-ње и Ма-ке-дон-ке су пред-ња-чи-ле – ви-со-ке су, ве-ћи-ном очу-ва-не вит-ко-сти и гра-ци-о-зно-сти, ви-со-ког че-ла и про-дор-ног по-гле-да. Ле-пе. По-жељ-не. Ма-ло ко је то крио, са-мо што је не-ко мо-жда по-ми-слио да је то про-сто сти-цај окол-но-сти, ствар са-ста-ва тре-нут-них ту-ри-стич-ких гру-па. Знам да ће ме оп-ту-жи-ти за нео-бјек-тив-ност и „бе-сми-сле-но ге-не-ра-ли-зо-ва-ње”, па им, ево, спо-кој-но до-да-јем још је-дан ар-гу-мент: ме-ђу сло-вен-ским же-на-ма, го-то-во не-по-гре-ши-во пре-по-зна-тљи-ве с по-при-лич-не уда-ље-но-сти, из-два-ја-ле су се знат-но из-над Бе-о-гра-ђан-ке. Тај град, оно ње-го-вог са-чу-ва-ног ду-ха, да-је не-ко су-пер-и-ор-но са-мо-по-у-зда-ње ко-је се ви-ди на ли-цу, у ко-ра-ку, у се-ву очи-ју. Тај град љу-ди-ма ко-ји у ње-му и са њим жи-веути-ску-је не-ки не-из-бри-си-ви древ-ни *ти-пос*, пе-чат ду-хов-них си-ла, из ко-јих се пре-де бе-о-град-ски стил, бе-о-град-ски шмек, она про-дор-ност и не-по-но-вљи-ва фи-на др-скост ко-ја је да-ле-ко од сва-ке ба-ха-то-сти, та-ко „опа-сна и еро-тич-на”. Бе-о-гра-ђан-ке су овог ле-та на то-плим мо-ри-ма од-бра-ни-ле по-нос Бе-о-гра-да и на-хра-ни-ле ње-го-ву та-шти-ну. Сто-га ће-мо их до сле-де-ћег ле-та во-ле-ти још ви-ше.

За раз-ли-ку од њих, уочи-ли смо, мла-ди Ср-би се све че-шће пре-мла-ди за-пу-шта-ју, од-ва-ља-ју пив-ске сто-ма-чи-не, тро-мо-бо-ље се и пре-тва-ра-ју у ме-ши-не. Ру-жна сли-ка: крај ле-пих же-на, на се-вер-ним пла-жа-ма Еге-ја, пре-че-сто ле-же мла-де ме-ши-не. Та-кви би тре-ба-ло да се за-бри-ну, јер ни-је ма-ли број оних ко-ји би њи-хо-ве же-не во-ле-ли мно-го ви-ше, бо-ље и за-хвал-ни-је.

ЗЕ-МЉА-ХРАМ

Се-вер-на Грч-ка је пу-на цр-ка-ва. Ве-ли-ких и ма-лих, оних на тр-го-ви-ма или оса-мље-них у бр-ди-ма, оних на оба-ли и оних ду-бље у ље-по-ви-ма гра-до-ва. Чо-век има осе-ћај да је це-ла та зе-мља храм. Мно-ге од тих цр-кви-ца су пре-те-жно за-тво-ре-не; отва-ра-ју их у од-ре-ђе-не да-не и од-ре-ђе-но вре-ме, за од-ре-ђе-не пра-зни-ке. Ме-ђу-тим, на ули-ца-ма, по угло-ви-ма дво-ри-шта, дуж пу-те-ва, где све не, ра-сут је ве-ли-ки број ку-ћи-ца за па-ље-ње све-ћа. Као ма-ке-те са-мих зда-ња цр-ка-ва, осо-вље-не на че-ти-ри сту-ба, на-чи-ње-не од др-ве-та, ме-та-ла, ста-кла, те „цр-кви-це" уну-тра има-ју ико-не, оста-вље-не да-ро-ве, осве-ште-но ви-но, уље, и у нај-ве-ћем бро-ју њих пла-мен све-ће или фи-ти-ља на уљу да-но-ноћ-но го-ри.

Гр-ци че-сто за-ста-ну крај пу-та, пар-ки-ра-ју ауто-мо-бил, за-па-ле све-ћу, по-мо-ле се и на-ста-ве пу-то-ва-ње.

На вр-ху бр-да из-над Нео-са Мар-ма-ра-са, не-кад усред пре-ле-пе ме-ди-те-ран-ске шу-ме, на-ла-зи се ма-ла Цр-ква св. Или-је. Над-не-та над град и над мо-ре, за-гле-да-на ка пу-чи-ни, до-ми-ни-ра над за-ли-вом. Пре не-ко-ли-ко го-ди-на, не-где у за-ле-ђу ва-ро-ши из-био је по-жар. Пот-це-њен или ка-сно при-ме-ћен, про-ши-рио се и пре-тво-рио у ва-тре-ну сти-хи-ју. По-след-ња ли-ни-ја од-бра-не, или пак пр-ва пра-ва, по-ста-вље-на је не-да-ле-ко од обо-да са-мог на-се-ља. Ва-тра је за-у-ста-вље-на, ни-је ушла у Мар-ма-рас, али је на не-ко-ли-ко ве-ли-ких бр-да све из-го-ре-ло. Све. То јест, све осим бе-ле Цр-кве св. Или-је. По-је-ла ва-тра све, до-ме-та-ла до са-мих цр-кве-них две-ри, гре-де опр-љи-ла, у прах пре-тво-ри-ла ле-пе др-ве-не лет-њи-ков-це на-пра-вље-не на са-мој ли-ни-ји ви-ди-ков-ца у цр-кве-ном дво-ри-шту, али у цр-кву ни-је мо-гла. Ни-ко не зна ка-ко. Ра-ци-о-на-ли-сти има-ју не-ко-ли-ко бе-сми-сле-них об-ја-шње-ња. Мај-стор Јо-а-нис, Ср-би би ре-кли Јо-ван, ко-ји во-ди об-но-ву, по-ка-зу-је нам и опи-су-је ка-ко је то из-гле-да-ло. Ље-ба-зно, али уз-др-жа-но. Пи-там га мо-гу ли, ипак, у цр-кву, иако су ра-до-ви у то-ку. Гле-да ме збу-њен, ни-сам му баш ја-сан. Ка-жем му да сам Ср-бин. Не, не-ћу опи-си-ва-ти оза-ре-ње на ње-го-вом ли-цу, јер би мо-гло де-ло-ва-ти не-у-вер-љи-во. „А, Сер-биа! Ор-то-докс!" Уво-ди нас у цр-кву, по-ка-зу-је ма-лу ри-зни-цу, ва-ди спа-ко-ва-не са-су-де, ико-не, као да ће ту, пред на-ма, све да вра-ти у уоби-ча-је-ни по-ре-дак, да опре-ми цр-кву, са-мо за на-ше очи. За-у-ста-ви-ли смо га. Ис-при-ча-ли смо се, по-том ду-го се-де-ли над мо-рем, за-ми-шља-ју-ћи ка-ко са

пу-чи-не сти-же брод са бе-лим је-дри-ма и ка-ко Егеј не име-ну-је ово мо-ре ско-ком у ње-го-ве ду-би-не.

ОРОС АГИ-ОС

Ако ни-сте до-шли соп-стве-ним ауто-мо-би-лом а же-ле-ли би-сте да по-се-ти-те за-ни-мљи-ва ме-ста у ре-ги-ји, без ве-ли-ких фор-мал-но-сти мо-же-те из-нај-ми-ти од-ли-чан ма-њи ауто-мо-бил, с кли-ма уре-ђа-јем, и за-пу-ти-ти се у ма-лу аван-ту-ру ра-до-знал-ца. Из-најм-љи-ва-ње на је-дан дан ко-шта 50 €; уко-ли-ко ауто уз-ме-те на два и ви-ше да-на, це-на па-да и до 35 € по да-ну. Ако сте мла-ђи и же-ли-те да оби-ђе-те бли-жу око-ли-ну, мо-же-те ве-о-ма по-вољ-но из-нај-ми-ти и ску-тер или би-цикл. За оне ко-ји зна-ју да упра-вља-ју чам-цем, „рен-та бо-ут” је ве-ро-ват-но нај-за-ни-мљи-ви-је ре-ше-ње.

Ма ка-ко би-ло, не-мој-те про-пу-сти-ти при-ли-ку да се за-пу-ти-те на кр-ста-ре-ње око Све-те Го-ре! За два-де-се-так евра по осо-би мо-же-те та-ко не-за-бо-рав-но ис-пу-ни-ти цео дан.

Ми смо се на брод „Аги-ос Ге-ра-си-мос” укр-ца-ли у ме-сту Орос Па-на-ги-ос, не-да-ле-ко од Све-тог Ни-ко-ле, на ис-точ-ној оба-ли Си-то-ни-је, од-но-сно за-пад-ној оба-ли Ато-ског за-ли-ва. На гор-њој па-лу-би ве-ли-ког бро-да пи-ру-шка ве-тар. Во-ди-чи на не-ко-ли-ко је-зи-ка, срп-ски је ме-ђу њи-ма не-из-о-ста-ван, при-ча-ју сво-ју при-чу о овом пу-то-ва-њу. Мо-ре је мир-но и бље-шта-во. Не-ко-ли-ко сто-ти-на ме-та-ра да-ле-ко, ви-ди-мо ја-то дел-фи-на!

Ка-жу да та сли-ка осе-тљи-ви-је ду-хо-ве пра-ти доц-ни-је кроз цео жи-вот: на-кон два са-та пло-вид-бе, пред на-ма из во-де и пла-ве-ти из-ра-ња ми-стич-на пла-ни-на. Вр-хо-ви су јој у бе-лом вре-њу обла-ка. Имам осе-ћај да се да-ље и не мо-же, да ви-шег у

овој на-шој рав-ни по-сто-ја-ња ни-че-га и не-ма, да смо упра-во до-спе-ли на са-му гра-ни-цу све-то-ва. Чу-јем шум тран-сцен-ден-ци-је, чи-ни ми се да до-спе-вам у тач-ку пре-ла-за, пре-по-зна-јем сли-ке и зна-ке ко-је ни-ка-да ра-ни-је ни-сам ви-део.

Се-ћам се ре-чи оца Па-си-ја Хи-лан-дар-ца: „Ка-кав је осе-ћај оно-га ко је жи-вот про-вео на Све-тој Го-ри? Да ни-шта не-маш, а да је сва ва-си-о-на тво-ја. Ето, то је то."

Курс је се-ве-ро-за-пад, кли-зи-мо дуж уну-тра-шње оба-ле Ато-са, оне окре-ну-те ка за-ли-ву. Ви-ди-мо осам од два-де-сет све-то-гор-ских ма-на-сти-ра (17 њих су грч-ки, а по је-дан ру-ски, срп-ски и бу-гар-ски), ме-ђу ко-ји-ма и нај-бо-га-ти-је грч-ке ма-на-сти-ре. Из-два-ја се у сва-ком по-гле-ду ве-ли-ки ком-плекс ру-ског Ма-на-сти-ра све-тог Пан-те-леј-мо-на: број-не зе-ле-не и ти-пич-но ру-ске ку-по-ле из-гле-да-ју као Ки-јев или Пе-тро-град на Ме-ди-те-ра-ну.

Про-ла-зи-мо и крај Даф-не, глав-не све-то-гор-ске лу-ке. Ода-тле се не-ко-ли-ко ки-ло-ме-та-ра пе-ша-чи да би се сти-гло до Ка-ре-је, ад-ми-ни-стра-тив-ног сре-ди-шта „мо-на-шке ре-пу-бли-ке". (До срп-ског ма-на-сти-ра Хи-лан-дар лак-ше се до-ла-зи са ис-точ-не стра-не, али се ни отуд ма-на-стир не ви-ди са мо-ра. То све-до-чи о му-дро ода-бра-ном ме-сту: у дав-ни-ни је то до-но-си-ло за-кло-ње-ност од пи-ра-та и дру-гих не-же-ље-них го-сти-ју, да-нас за-кла-ња од ту-ри-стич-ког цир-ку-са ко-ји је не-спо-јив са ми-стич-ким ми-ром овог ме-ста на пре-ла-зу све-то-ва.)

ИГРАН-КА НА ПУ-ЧИ-НИ

Све вре-ме пло-вид-бе дуж све-то-гор-ске оба-ле пра-те нас га-ле-бо-ви. Са гор-ње па-лу-бе пру-жа-мо им хра-ну, они је у ле-ту из ру-ку узи-ма-ју. Ја-то дел-фи-на је сле-ди-ло не-ки свој пут, друк-чи-ји од на-шег. Ре-че-ни-ца из све-то-о-тач-ких спи-са: „Кад во-де ду-ше јед-ном по-ста-ну чи-сте, дел-фи-ни ле-те!"

Ура-но-по-лис је гра-дић на пред-стра-жи. По-след-ње на-се-ље пред Све-ту Го-ру, ако до-ла-зи-те с коп-на. На-се-о-би-на ко-ја у исто вре-ме до-че-ку-је и са-му-је. Кад бро-до-ви с про-ла-зни-ци-ма оду, кад утих-ну мо-ре и га-ле-бо-ви, кад про-ђе ле-то, ов-де буд-ни мо-жда мо-гу чу-ти број све-то-гор-ске мо-ли-тве и схва-ти-ти да са-мо-ћа не по-сто-ји.

У Ура-но-по-ли-су се за-др-жа-ва-мо два са-та. Ру-чак на оба-ли, по-глед уз ре-бро Све-те Го-ре. „Аги-ос Ге-ра-си-мос" у пред-ве-чер-је кре-ће са до-ка ка за-пад-ној стра-ни про-стра-ног за-ли-ва, где ће се круг за-тво-ри-ти. Гр-ци у по-врат-ку на гор-њој па-лу-би пра-ве нео-бич-ну игран-ку. Тек ту, на па-лу-би бро-да ко-ји пло-ви Егеј-ским мо-рем, чо-век за-пра-во спо-зна-је сми-сао грч-ке му-зи-ке и игре, тек ту му се до-и-ста отва-ра-ју ти то-но-ви, рит-мо-ви, по-кре-ти. У ки-шној је-се-ни не-где на кон-ти-нен-ту те-шко да је то мо-гу-ће. Са-мо дво-је игра-ча у грч-кој тра-ди-ци-о-нал-ној но-шњи, он и она, ди-жу на но-ге и увла-че у игру цео брод. Две-сто-ти-нак љу-ди. Ита-ли-ја-ни, Че-си, Ру-си, Ма-ђа-ри, Ма-ке-дон-ци, Ср-би. Пло-ве-ћа жур-ка на пу-чи-ни Еге-ја. Још јед-на лек-ци-ја ве-ро-до-стој-ног и по-зи-тив-ног грч-ког на-ци-о-на-ли-зма: осно-ва те не-за-бо-рав-не жур-ке ни-је био про-вин-циј-ски ро-кен-рол, ба-нал-ни пе-смуљ-ци „еуро-сон-га" или Мајкл Џек-сон, не-го пра-ва, бла-го мо-дер-но аран-жи-ра-на грч-ка на-род-на му-зи-ка. Стај-линг: грч-ка но-шња. Основ: игра и са-мо-по-што-ва-ње. Вре-ди ли о то-ме не-што го-во-ри-ти они-ма ко-ји кре-и-ра-ју са-др-жај срп-ске по-ну-де стра-ним ту-ри-сти-ма? Вре-ди ли об-ја-шња-ва-ти ка-ко се во-ли и брен-ди-ра сво-је? **<**

(Сеп-тем-бар 2005)